

Afrika'da nüfusun dağılışı, yoğunluğu ve toplanma bölgeleri

- Afrika'da nüfusun oldukça dengesiz dağılışı aslında kıta genelindeki kaynakların ve nüfusun geçimini sağlayabilecek olanakların da dengesiz dağıldığını anlatmaktadır. Bu durum ayrıca, kıtada nüfusun çevresel koşullara uyum sağlayabilme olanaklarındaki ve çeşitli tarihsel olay ve durumlardaki farklılıkları da yansıtmaktadır.
- Afrika'nın güncel nüfus dağılışı ve yoğunluğu konusundaki mekansal paternler (harita) bu kıtada nüfusun başlıca altı bölgede toplanmış olduğunu göstermektedir. Söz konusu bu altı adet nüfus toplanma bölgesi (nüfus adaları), alansal bakımdan Afrika'nın yaklaşık %2'sini oluşturmakta fakat aynı zamanda kıta nüfusunun yaklaşık yarısını barındırmaktadır.
- Bu adalar;

Afrika'da nüfusun dağılışı, yoğunluğu ve toplanma bölgeleri

- 1. Nil nehri vadisi ve deltası (Nile valley and Delta)
- 2. Gine körfezi (Gulf of Guinea)
- 3. Hausaland
- 4. Victoria gölü (Lake Victoria region)
- 5. Etiyopya platosu (Ethiopian highlands)
- 6. Witwatersrand endüstri bölgesi (Witwatersrand industrial region)

Afrika'da nüfusun dağılışı, yoğunluğu ve toplanma bölgeleri

- Nil nehri vadisi ve Delta'sı sulu tarım alanlarını ve verimli arazileri barındırdığından Grove (1989) ve Population Reference Bureau (2005)'nin 2005 yılı için yapmış oldukları projeksiyonlara dayalı olarak yaklaşık 72 milyon kişinin geçim mekanını oluşturan, bu nüfusu besleyen ve onlara istihdam olanağı sağlayan bir alanı ifade etmektedir. Bu alanın %5'inden az bir kısmında nerdeyse Mısır nüfusunun tamamı yaşamaktadır. Aşağı (kuzey!!!) Nil'de kırsal nüfus yoğunluğu km kareye 1425 kişi denk düşebilecek kadar yüksektir.
- Dünyanın en verimli alanlarından biri olan Nil nehri vadisi ve delta bölgesinin bu denli yoğun nüfuslu oluşu bu alanın sıra dışı verimliliğe sahip alüvyal toprakları ve kontrollü bir sulama sistemine sahip tarım alanlarını barındırmasına bağlıdır.

Afrika'da nüfusun dağılışı, yoğunluğu ve toplanma bölgeleri

- Ayrıca bu bölgede uzun yıllardan beri sürdürülen ve geleneksel bir iktisadi faaliyete dönüşen sofistike tarımın varlığı da çok önemli bir husustur. Bu alandaki tarımsal verimlilik, Nil'in taşıdığı olduğu verimli siltler ve alüvyonlar dışında, organik ve inorganik gübreleme sisteminin de gelişmiş olmasıyla ilintilidir. Delta bölgesinde Kahire ve İskenderiye gibi geniş kentsel alanların varlığı da bu alanın bir nüfus çekim merkezi olmasında önemli role sahiptir.
- **Gine körfezi kıyıları**, özellikle de Nijerya, Benin ve Togo'nun güney bölgeleri, Afrika'da nüfusun en yoğun olduğu bir başka bölgedir. Fildişi kıyılarından Nijerya'ya kadar uzanan bu kıyı kuşağında 150 milyon kişinin yaşadığı tahmin edilmektedir. Bu bölgeye yıllık ortalamalar dahilinde önemli miktarlarda yağış düştüğünden çeşitli türden tahıllar ve endüstriyel bitkilerin yetiştirilmesi önem kazanmıştır.

Afrika'da nüfusun dağılışı, yoğunluğu ve toplanma bölgeleri

- ..ve Lagos, nüfus yoğunluğu, endüstriyel ve ticari bir merkez olarak aynı zamanda siyasal istikrar bakımından da bu bölgenin en önemli konürbasyonudur.
- Kıtanın bir diğer yoğun nüfuslu bölgesi durumunda olan **Hausaland**, enteresan ve büyüleyici bir biçimde nüfusun çiftçilikte uzmanlaşmış olduğu Kuzey Nijerya'da yer alan bir bölgedir. Aslında çok geniş bir alan olarak nitelendirilemeyecek bu bölge olağandışı bir nüfus birikimine sahiptir ve burada yaklaşık 40 milyon kişi yaşamaktadır. Nüfusun oldukça yoğun olduğu bu bölge çoğunlukla Kano yerleşme zonu (Kano close-settled zone) olarak adlandırılmakta ve tanınmaktadır (Mortimore ve Adams, 1999). Yılın bütününe yayılmış olan toprağı işleme, gübreleme ve çeşitli ekolojik yöntemlerle sürdürülen topraktan faydalanma faaliyetlerine aslında oldukça kurak bir iklim eşlik eder.

Afrika'da nüfusun dağılışı, yoğunluğu ve toplanma bölgeleri

- Ancak bu alanda gelişmiş bir tarımsal sistemin varlığı, buranın yoğun nüfusun yaşadığı bir bölge olmasıyla sonuçlanmıştır.
- Victoria gölü çevresinde yer alan platolarda ve bu gölün doğusu ve güneybatısında yer alan nispeten daha yüksek alanlarda yaklaşık 54 milyon kişinin ve bunların da büyük çoğunluğunun çiftçi olduğu bir nüfus kitlesi bulunmaktadır. Bu bölge, Güney Uganda, Rwanda, Burundi, Batı Kenya, Kuzeybatı Tanzanya ve Kongo Demokratik Cumhuriyeti'nin doğusunu teşkil eden bir alan olarak oldukça geniştir.

Afrika'da nüfusun dağılışı, yoğunluğu ve toplanma bölgeleri

- Kenya nüfusunun %80'inden fazlası (30 milyon kişi) bu bölgenin sadece %10'unda ve Tanzanya nüfusunun üçte ikisi bu alanının %50'sinde yaşam sürdürmektedir. Victoria gölü, Afrika'nın Rift vadisi içerisinde. Bu nedenle topraklar oldukça verimli, yetiştirilen ürünler de oldukça çeşitlidir.
- **Etiyopya platoları**, nüfusun geçimlerini başlıca besicilik ve tarımdan sağladığı yoğun nüfuslu bir diğer bölgedir ve bu alanda topraklar volkanik orijinlidir ve sulı tarım hakimdir. Bu bölgede 2005 yılı itibariyle 40 milyon kişinin yaşadığı tahmin edilmektedir.

Afrika'da nüfusun dağılışı, yoğunluğu ve toplanma bölgeleri

- **Witwatersrand bölgesi**, endüstriyel gelişimi belki de ABD'nin ve Avrupa'nın endüstriyel bölgeleri ile bile karşılaştırılabilecek düzeyde olan kıtanın tek endüstri bölgesidir. Grove (2005) bu bölgenin Afrika genelinde sağlanan endüstriyel üretimin %25'ini tek başına üstlendiğini belirtmiştir.

Afrika'da nüfusun dağılışı, yoğunluğu ve toplanma bölgeleri

- Bölgede yaşayan 9 milyon kişinin çoğunluğu komşu ülkelerden emek göçü yoluyla gelenlerden oluşmaktadır (Altın ve kömür işlt).
- Kıtada bu bölgelerden başka, tahmin edilebileceği gibi, yer altı zenginliklerinin (mineral ve madeni kaynaklar) iyi durumda olduğu (**Kongo Demokratik Cum.** ve **Zimbabve**) ve tarımsal üretimi iyi olan ülkelerde (Malawi, Sudan, Angola ve Tanzanya) ve Kuzey Afrika'nın **Magrep** (Fas, Tunus, Cezayir ve Libya-Maghrebi Arabic: Derija, mostly spoken Arabic region) kıyıları boyunca da yoğun nüfus adacıklarına rastlanmaktadır.

Afrika'da nüfusun dağılışı, yoğunluğu ve toplanma bölgeleri

- Kıtanın kuzeyinde yer alan çöl bölgesinde nüfus, sadece **suyun temin edilebildiği yerlerde** yoğunudur. Örneğin, Cezayir'in yaklaşık 33 milyon nüfusunun %95'i bu bölgenin sadece %3'ünde yaşamaktadır ki bu %3'lük bölge Atlas sıradağları boyunca, kıyı kuşağı ve verimli topraklara sahip vadileri kapsamaktadır.

Afrika'da nüfusun dağılışı, yoğunluğu ve toplanma bölgeleri

- Bu bilgiler ışığında Afrika'da nüfusun ve yoğunluğunun dağılışını belirleyen temel faktörün çevresel koşullar olduğu rahatlıkla söylenebilir: Kuraklığın hüküm sürdüğü ve salgın hastalıkların yayılmasına olanak sağlayabilecek bölgeler genellikle az nüfuslu iken, verimli topraklara sahip, ılıman iklim bölgesinde yer alan ve yer altı zenginliklerin iyi durumda olduğu bölgeler yoğun nüfusludur.
- 1990'lardaki ırksal ayrımcılıklara rağmen **Güney Afrika**, günümüzde nüfus yoğunluğunun belirgin farklılıklar taşıdığı ülkedir. Bu patern benzer bir şekilde **Zimbabve** için de geçerlidir. Bu her iki ülkenin Afrikalılara ayrıcalıklı olarak toprağı kullanma hakkı tanıdığı bölgeler yoğun nüfusludur. Ancak kırsal nüfusun hakim olduğu ve çoğu kez temel gelişme dinamiklerinden yoksun bölgeler Avrupalıların denetimi altındadır.

Afrika'da nüfusun dağılışı, yoğunluğu ve toplanma bölgeleri

- Mülkiyet hakkının Avrupalılara ait olduğu bu alanlar, tam tersine, dağınık bir nüfus paterni arz eder. Bundan başka, Güney Afrika ve Zimbabwe, en geniş G.Afrika'da yer alan Witwatersrand'ta olduğu gibi, aynı zamanda kentli nüfusun yoğun olduğu bölgeleri içermektedir.
- **Malawi** ve **Madagaskar** ise, Dođu Afrika bölgesinde de karşılaşıldığı üzere, nüfus yoğunlukları açısından belirgin farklılıklar taşıyan ölkelerdir ve bu paternde adacıklar hakimdir. Bu alanda bir zamanlar güçlü Merina krallığına sahip olan **Antananarivo**, masif bir iç-tarımsal bölgeye sahip olduğundan yoğun nüfuslu bir diğer küçük bölge olarak karşımız çıkmaktadır.